

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč.“

„Edinost“ izhaja vsako sredo; cena za vsa leta je 4 gld. 50 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 20 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno trlistopno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravništvu (Veduta Romana št. 106). — Vse dolgo urejanje. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici: Na Opčinah, na Proseku, v Barkoli, v Bazovici, v Škedenji in M. Magdaleni zg.

Na znanje.

Prvo številko smo poslali vsem starim naročnikom i nekterim drugim rodoljubom; kdor se ne naroči, naj jo pošlje nazaj, sicer ga bomo imeli za naročnika.

Upravništvo.

Vabilo na naročbo.

Od mnogih strani razodeta želja je napolnila rodoljube, da so sklenoli „Edinost“ po novem letu vsak teden izdajati. Potreba tednika v Trstu je tako očita i sploh tako priznana, da je nam ni treba z razlogi i dokazi vtrjevati. Če hoče slovenski narod živeti, če hoče priti do boljše bodočnosti, mora v Trstu zasaditi svoje korenine; gorjé mu, ako ga odrine ptuj rod od jadranskega morja.

Sedanjemu uredniku so se pridružili v pomoč možje, ki so večji i zmožni, ki imajo dobro voljo, katerih rodoljube je staro-znano; zato se nadajamo, da bo tednik zadovoljal vsem skromnim zahtevam.

Programa ne bomo razvijali, saj imamo vsi Slovence ene in iste želje, ene in iste težnje, potrebe, nadloge i pravice. Vedno bomo imeli pred očmi, da smo Slovenci le majhna veja velicega, krasnega slovanskega drevesa; naša veja more zeleneti, cveteti i sad roditi le tedaj, ako srka življenje iz slovanskega debla, sicer mora zveneti in vsahnuti.

Ker je naša država mnogih i raznih narodov družina, zato bomo vsem narodom zvesti družabniki; ko se bomo potezali za lastne pravice, nikoli ne bomo žalili pravice drugih enakopravnih državljanov; naše geslo bude: „clara pacta, boni amici“. Ker so naša sedanja vlada in večina državnega zbora tudi naša načela, zato bomo lahko odkrito i brez bojzani v vseh zadevah govorili.

Trst je svetovno trgovsko mesto, podobno rudniku, v katerem kopljejo zlato; ono je na slovenske zemlji, iz vseh slovenskih dežel se tukaj stikajo ceste, ves slovenski narod je z njim v neprestani dotiki; zato se bomo z največjo skrbjo pečali s trgovinskimi zadevami; večja roka bo poročala vsak teden o tej stroki in objavljala vse, kar utegne koristno biti našemu narodu. Sploh se bo pečal naš list, kolikor mogoče, z gmetnimi zadevami, da bo tako pospeševal ljudsko blagostanje, katero je v neugodnih razmerah zadnjih let, žalibog! tako pešalo, hiralo i propalo.

Rodoljube prosimo, naj nas po svojih močeh gmetno i z dopisi podpirajo, dopisnikom živo priporočamo, naj se o vsakej

stvari, o kateri pišejo, dobro prepričajo, da se nobenemu ne bo krivica godila i čast kratila. Resnica i bratovska ljubezen nam morata biti sveti.

„Edinost“ velja za vse leto 4 gld. 50 kr.

„ „ „ polu leta 2 „ 30 „

„ „ „ četrt leta 1 „ 20 „

V tobakarnah 10 kr.

Uredništvo in upravništvo.

NA NOVEGA LETA DAN.

Minolo leto v mnogo zadevah ni bilo srečno, nebó ni bilo prijazno, prineslo je trpečemu človestvu mnogo nezgod i nesreč. Dolgo trajajoče deževanje je oviralo rodovitost zemeljskih pridelkov, oblaki so se trgali, razvodenele reke so prodirale jezove, v puščave preobračale plodovita polja, podirale vasi i mesta ter valile smrt v tiho i mirne doline; vzlasti ogersko, špansko i rusko deželo je zadela ta huda šiba.

Po dolgem deževanju je nastopila v mnogih krajih velika suša i pekoče solnce je vničilo vse blagodejne zemeljske kali, da je ubogo ljudstvo sklenjenimi rokami, solznim očesom in obupnim srcem gledalo v trpko bodočnost lakoti v blede obraz. Ta šiba je zadela tudi več slovenskih okrajn, po vodi zdihajoči Kras i suho Istro.

Ne dosti o tem, tudi devetogubnica, ta tihotapna kuga, ki je govedi tako silno nevarna, prestopila je turške meje ter davila kmetu živino, katera mu dela ter ga živi. I ta tretja šiba ni prizanesla slovenskim deželam, široko po našej zemlji je gonobila imetek i gnala strah pred sabo.

Iz teh i družih nesreč je nastala dragina, uboštvo; glad i lakot trka mnogim na vrata; zdatne podpore je treba. Tolaži nas o tej bedi to, da so usmiljeni ljudje, katerih, hvala Bogu! svet pri vsej sebičnosti i materijalnosti sedanjega omikanege sveta še vedno mnogo ima, z obilimi darovi priskočili v pomoč, da se je tudi vlada ozrla na uboštvo, da se nadloga zmanjša. —

To so reči, ki se tičejo vsakdanjega kruha i za katere se mora vsak človek brigati; upajmo, da nam nebó v prihodnjih letih nadomesti, kar nam je minolo leto vzelo; ne zgubimo poguma, ampak z vero na božjo ljubezen v sreci i marljivo roko se poprimimo z nova dela, da se zacelijo naše rane.

Kako pa je bilo politično naše stanje? V zadnjih letih temno oblačno, žalostno do duše! Poslednje dni se je vendar začelo jasiti; še se ni zvedrilo, še niso potihnoli viharji; vendar ne bije več strela na naše glave i veččaki proroknejo, da bude boljše. — V Avstriji smo dobili novo vlado, katera nam obeča

narodne i človeške pravice; dobili smo nov državni zbor, katerega večina nam je prijazna ter se neumorno prizadeva, da izpelje državni voz iz globoke grezi, kamor so ga zaslepeli državni možje zavlekli. Resnično, nad našimi glavami je visel meč politične i narodne smrti, prerezan je las, na katerem je bil pripet; meč ni padel na nas, ampak razgalil je sramoto onih, kateri so nas držali v sužnosti i kratili nam človeštva svete pravice. Še ne sije solnce na razvaline narodne i državljanske enakopravnosti, vendar se kaže zarja, ki nam obeča jasen dan. Zato upajmo i strnimo z upanjem delo, krepko, neumorno delo, ker le tako moremo priti do boljših dni, do pravice i svobode vselega doma. Kder gre za naš rod, za naš dom, ožji i širši; kder se govori i dela za brate nam po duhu i krvi: tam naj nas vodi le ena misel, le ena težnja, tam nosimo srce na roki. Vljudni bodimo ptujcu, spoštujmo njegove pravice, a ne metajmo svojih svetinj v njegovo vrečo.

Čakajo nas še vroči dnevi, hude skušnje, trdi boji; še nismo svoji na svojem, treba bo še dela v potu obraza, da popravimo v lastnej hiši, kar je bilo zanemarjeno i skvarjeno; pri težkem delu ne bo nam manjkalo očitih i skrivnih nasprotnikov i sovražnikov, a zmoremo i treščimo jih v prah z dobro voljo, neumornim trudom i poštenim delom.

A ne le v svojej domovini, tudi zunaj nje nas čaka še sveto opravilo. Od Rusov potolčeni Turci ni še mrtev, še tlači naše brate, še ima v Carjem gradu svoje gnezdo; po konci ga drži Anglež, največji trinog sedanjega časa; Slovanu zavida svoboda, da služnjemu more piti kri i mozeg, rasti i pasti se v vesoljnjej gungljubi. Anglež divja i ropa po vsem svetu; kodar koli vidi svoj dobiček, povsod ima vmes umazane svoje roke; za pretvezo mu je svoboda, s to se pred svetom baha, a njegov bog je zlato tele. Zarad demantov, katere kopljejo v Zuluški deželi, podvrget si je zamurski svet, napadel Avgane, da potegne nase trgovino te zemlje. Ali plačilni dan je zadaj, vsa krivica, vsa prelita kri se zvrne na nenasičeni kramarski rod. Brezvspešna bo njegava roka, ko pride druga vojna na Carjigrad i ta čas ni daleč, ker Turci jo se svojim dejanjem sam kliče pred ovidje starega Bizanca; zopet se bo lesketal križ na Aji Zofiji in iz nje bo donela veličastna pesem *Sursum corda* v slavo očetu večne milosti. Turku bije zadnja ura, osoda mu veleva iz Evrope; dokler se to ne zgodi, ne bo miru na zemlji, za njim pa dobi tudi Anglež plačilo, za katero je služil, kajti narava vsacemu svoj dolg plača i pregovor pravi:

Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade.

Na Ruskem roji neka zaslepela besna drhal, nihilisti po imenu, ki ima tako črno dušo, da išče človeške blagosti v popolnem divjanju, mesta zažiga, zavratno mori prve velikaše, napada celo carja, moža, ki si je z oproščanjem ruskih kmetov i

vidiš družega, nego „grizo“ in jako malo zelenja, kajti vse je polno kamenja. Vendar raste tu pa tam med pečevjem najlepša in najpitniša trava, izvrstna pašna za blagó, ktereja imajo v nekih vaseh prav obilo. Na Krasu se izreja plemenita vrsta konj, imenitni kraški konji so po vsej Evropi znani. Prav zato je c. k. konjušnica na Krasu v Lipici, kakor tam pravijo kraju v tržaškej okolici, ne daleč od kranjske meje.

Neke kraške vasi imajo ubogo malo vode, ali jo celó nič nimajo. Tam se nabajajo kalóvi ali luže, kamor priteka deževnica, a v letnej vročini se vsmradi ter včasih se prevleče s krvavim skroljubom. Ako dolgo časa ni dežja, postavijo stražo h kalovom, da ne pridejo iz bližnjih vasi, ter jim vode ne jemljejo brez dovoljenja. Še drugod siromaki nimajo drv, in prav malo zemljišča in njiv.

„Pomanjkanje drv in frišne vode nadomestuje se onim prebivalcem z vinom. Belo in črno kraško vino (terán) se prišteva najboljšim plemenom, ter se ga¹⁾ mnogo iz dežele izvažá. Od tod menda prihaja, da je tam pri vsej kraškej nerodovitosti mnogo lepih in velikih vasi.

„Snega ne pada dosti, ali po zimi razsaja včasih tako strahovit vihar, da spodmakne konje in prekučne jahajoče. (kakor kaže slika št. 32). Mnogokrat se dobi na cesti mrlič, posebno na glavnej cesti mej Trstom in Senožečami, na Gaberku. Kakšenkrat se morajo potniki vrtnoti, ako prav ljuto razsaja. Temu viharju pravijo *burja*, in prihaja nekako od vzhoda, (— severovzhoda —). Kadar prav silno piha, ter polna lica napne sè sapo,

in zračno svoje orožje dobro nabije, ni moč človeku obstati; da! nemogoče je, bodisi peš ali na konju, potovati po tržaškej cesti iz Senožeč v Trst, ali iz Trsta gor v Senožeče, ko bi kdo tudi glavo imel zgubiti, ako ne gre.

„Pisatelj Šeferus pravi, da v Laponiji razsaja včasih silnem vihar, ali ljudje si življenje otmejo, ako na tla ležejo ali se po lukajah poskrijejo. Na Krasu pa ni moč viti burji, kajti ni lukenj, (?) in da na tla ležeš, nisi svest, da živ ostaneš. Burja vse vprek v zrak dviga in odpihuje, kamenje izrova, da po zraku frči, kakor sodra ali toča. Ko bi torej na tla legel, da te burja ne odnese, pa si v nevarnosti, da te iz zraka padajoče kamenje zmečka in pobije.

„Ta veter grozovito vlada (recimo ljuto razsaja) zlasti na „Gaberku.“ Gaberk je kraj ali svet mej Trstom in Senožečami; tam nij vgladati bilke trave, ne zemljišča, nič le trdo ostro kamenje in stene obsute z gruščem, ki ga je burja okrog nanesla. Povedi kaj tacega ptujcu, pa se ti bude smijal, ter si svojo mislil, da nikakor ni tako lahan ko pero in ne dal bi se spihnoti, a burja ga kmalu preveri o praznej njegovej bahariji, da le začne goditi. Takrat naj pride, kedar začne mehove natezavati, pa domačega človeka še ne ustavlja, ako gre peš ali če jaha, ptujcu gotovo izpihne pogum, kakor lučico, ter mu srčnost odnese kakor pero; veliko je treba se truditi in prigovarjati, da ga potem naprej spraviš. Na to se zeló čudijo burji, s katero so se malo pred kratkočasili in burke uganjali. Ko močneje guči, kadar Kraševci še lahko naprej stopajo, (— e navajeni so! —), živi krst ne spravi ptujca naprej, da ga ne vem koliko spodbujáš z vso največo zgovornostjo; zasučé se, hrbet obrne, zahvali se za tako

Pedlistek.

Iz Kraške bisage.

1. Burja.

Slavni Valvasor ima sliko Kraševcev pred 200 leti, ki nosijo bisago. Znano je po svetu, da Kras ni bogata dežela, tudi nema toliko blaga, da bi kar veliko trgovstvo vzdignolo, ne, v bisagi so nekdanj, ko še ni bilo železnice, po grdih kamnitih stezinh Kraševci donášali kar si bodi na prodaj. A bisaga je vreča, ki ima dva prédela, spred i zad, isto tako se o vsakej deželi in o slehernem kraju sme trditi, da nosi svoje blago na prodaj v bisagi, v enem bisazniku dobro, v drugem slabeje. Nu, našemu Krasu so ubogo malo pnstili krasnih lastnosti, grdivnih prédel pa je bil vedno in je še dandenes prenapolnjen. Vzemimo torej najpred nekaj iz te obilice. Kras in burja, ta sta saj kakor nekteri mislijo, ko mož in žena, brat in sestra.

„Kras,“ pravi Valvasor,¹⁾ je oni svet, ki se razprostira od ložkega gradu (Laytenburg pri Gočah) in od Senožeč do adrijskega morja. Ta svet je zeló kamnit. Mnogo gričev, hribov, vrhov je posutih po njem, kakor razburjeno morje z valovi, le skalovje in grušče je tu. Na nekih krajih, ako okoli gledáš, ne

¹⁾ Ehre d. Herzg. Krain II. B. p. 262.

¹⁾ Kraševce doljeni bi rekli: „se je prodá.“

z osvobojenjem turskih Slovanov pridobil nesmrtno zasluge za človeštvo. Zelezna roka ruske vlade i zdrav razum ruskega naroda gotovo tudi to pošast ukroti; pri vsem tem pa Rusija zbira svoje moči i bode zopet na mestu, kadar bo treba za pravico v ogenj iti.

Stari Bismark, oprt na bajonete i lisičjo svojo lastnost, laska se zdaj temu, zdaj onemu, pojade pa onega, kdor mu prvi v krepilje pride; prenapetemu prijateljstvu ni dosti verovati i zato bi Avstrijo svarili pred tem možem.

V Italiji kmet najbolj strada in vendar ona nema še dosti raztegnenega železa, še bi mu rada prikrpala južno Tirolsko i naše Primorje, ako bi te deželi ne visele na previsoki veji.

Na Francoskem se čudovito lepo razvija narodno blagostanje, ker se vlada briga za domače stvari, v zunanjo politiko pa le malo vtika.

Razvitek novih, po Rusih osvobojenih držav veselo napreduje.

Po vsej Evropi pa se opazuje neka negotovost, neko strastno hlepenje po predručajbah, zdi se, da je naš čas le prehodna doba i to je gotovo, da dolgo ne more tako ostati, kakor je sedaj.

Sam Bog vé, kaj prinese novo leto!

F. C.

Pomoč našemu kmetu.

Nemogoče mi je tukaj vseh vzrokov našeti, zaradi katerih naš kmet tako hitro ubožuje, hočem pa nekoliko sredstev navesti, s katerimi bi se mu lahko in hitro pomagalo. Primorski kmet mi je ko najubožnejši znan, do vrata zadolžen in ako mu hitro ne pomagamo, zadene naš narod in državo velika izguba. Kdo če pomagati? Vlada sama iz lastne volje ne stori tega koraka, drugače ne, ako ni prisiljena. Mi imamo mnogo delalnih ljudi, ki radostno vstopijo v taka društva, katerim je v resnici mar za ljudski napredek. Društvo „Edinost“ si je zapisalo na prapor lepe besede, le izvršiti jih je treba in potem bodo njezini udje rastle ko gobe po gozdih. Ta moj spis ni namenjen neizobraženemu človeku, ampak društvu „Edinosti“, ker sem popolnoma prepričan, da vsi lepi spisi po časnikih in knjigah našemu trdemu in revnemu kmetu skoraj nič koristi ne donesajo. Delajmo in pomagajmo, kdor le more, našemu narodu a ne posamezno, ampak združenimi močmi; naša društva naj nam bodo voditelji, v njih ima vsak svojo merodajno besedo in vsi skupaj moremo pa tudi nasproti našim deželnim in državnim poslancem barometer biti. Društva morejo na nje vpljivati, posamezniku je to nemogoče.

Društva in naši poslanci so sredstva, po katerih se dá našemu kmetu naj hitreje in naj izdatneje pomagati, ako imajo to storiti resnično voljo, ne pa le sladke besede za vsakega.

Skušnja nas mora učiti, da si siromak in neizobražen človek nemoreta ne materialno in tudi ne duševno pomagati, ker je eden preubog in drugi preprost. Inteligencija zastopana po kakem društvu, pri nas po „Edinosti“, naj vzame vajete v roke, naj si pridobi in vsakemu polji zadosti delalnih moči in naj prične spodaj omenjena prašanja v prid našemu kmetu razpravljati in potem naše poslance naprositi, da jih v dejanje uvedó.

1. Pustimo za zdaj popolnoma na beraško palico došle kmete na stran in pomagajmo še onim, kojim je še se svetom mogoče pomagati, kojih se pa pisan svet ne prime, te učimo s živo besedo. Naj prvi početek naj bo ta, da za Primorsko dobimo popotnega učitelja za toliko časa, dokler nemamo zadosti sposobnih ljudskih učiteljev. To naj se hitro zgodi, ako ne, nas nasprotna stranka prehití v veliko našo škodo. Naloga popotnega učitelja je že vsakemu pozvana, korist njegova pa le malo kateremu. Troški, koje bi morala ali dežela ali država plačevati, bili bi le majhni in le za nekoliko let, dokler nemamo družih ljudi.

2. Agrarni kongres je sklenil na vlado vpljivati, da se v ljudske šole poduk o kmetijstvu uvede in uže otrok za kmetijski stan pripravlja. Ta zaključek se mi zdi v teh le besedah izražen: „naredimo najprej streho in potem hišo!“ „Edinost“ naj narobe dela in naj pred vsem skrbi za učitelje, ki bodo sposobni v ljud-

skih solah v kmetijstvu podučevati in v to naj se skrbi najprej za preustrojitev učiteljišč, kar po naših poslancih lahko sprožimo.

3. Duhovni gospodje so do sedaj naj glavnejši steber pri vsakem početju in še veliko glavnejši postanejo, ako svoj poklic med prostim ljudstvom spoznajo. Oni so v vedni dotiki z kmetom, njim je najlažje v vsakem obziru na kmeta vpljivati, in tudi svoj vpliv neizrečeno razširijo, ako bodo tudi za to skrbeli, da bodo v kmetiji zadostno izobraženi. Naj se počne na to delati, da se pri nas v semeniških teologom kmetijstvo kot obligaten predmet uvede. Kadar bo dosti duhovnov in učiteljev, nam popotnega učitelja ne bo treba, deželne kmetijske šole zadobé še le potem svoj pomen, dandanes so pri nas le draga poskušnja.

4. Ako hočemo našega kmeta od popolnega propada in naše dežele od pretečnega pogibelnega socializma rešiti, nam je zato skrbeti, da se prosto razkosavanje kmetijskih zemljiš omeji, ker ta sedanja običajna razdelitev je ena naj glavnejših vzrokov ubožavanja kmetijskega stanu.

5. Razkosavanje zemljišč je vže do tega prišlo, da se ustreljen zajic vže čez treh kmetov njive prevrne, tožbe zaradi nepotrebnih potov so vže svoj vrhunec dosegle in dasi je ubožstvo na največji stopinji, mora se še na druge srenjske ali občinske davke misliti, da bo mogoče poštemu mej nepoštenimi živeti. Poljski čuvaji (novi občinski davek) so že neobhodno potrebni, delajmo z vso silo proti njim in skrbimo raje za osnovo postave za zjedinenje razkosanih zemljišč (komasacijon).

6. Tako zvane liberalne postave so v teoriji res jako lepe a v praksi vsej državi jako pogibeljne, one dovoljujejo vsakemu beraču prosto ženitev brez pomiselka, ali so novi zakonski sposobni svojo družino brez skode občine izrediti. Da ima vsak v pravem pomenu besede berač pravico se ženiti, to je posameznemu človeku v resnici prav prijetna stvar, a nasledki take ženitve so rastoči proletarijat, pot h socializmu (komunizmu), vedno večji občinski davki in ubožstvo. — Skrbeti nam je opet, da dobimo stare dobre postave nazaj, po katerih ima občinsko zastopstvo pravico zakone dovoljevati in potem tudi za take reveže skrbeti, ki iz revnega zakona izrastó.

7. Dekle in hlapci po kmetih so zaradi slabih dohodkov in zdravega razuma gospodarjevega nezmožni ženiti se, rad tega pobegnejo v mesta in trge, tam se obrabijo in ženijo na škodo občini, v kateri so bili rojeni. Naših društev skrb je po naših poslancih prenarediti ono občinam v nebo vpijočo krivico — domačinsko pravo —. Take ljudi mora preživeti ona občina, koja je vzrok njih revščine, ali koja jih je prevzela.

8. Uže med prostim ljudstvom pri nas je vže odurovan, nego v judovski deželi, jaz sam sem imel priliko od 10 do 25 odstotkov videti na dolžnih pismih, narejenih pri c. k. uradnji, nikjer ni po ceni denarja dobiti, kar je kmetiji neobhodno potrebno; tudi tu naj bo naša briga narediti posojilnice, ki so oproščene vsega davka in samo za ljudski blagor delajo.

Bodite preverjeni da so to vže davno izkušena sredstva, po katerih se nam je ravnati, ako nam je v resnici boljša bodočnost našega naroda na srcu.

Domobranac.

Dopisi.

8 Krasa, 22. decembra.

Včerajšna veselica v Sežani je bila ena izmej najlepših, kolikor se jih spominjam; pokazalo se je pa tudi, kako skrbno se tam podučuje i kako lepo napreduje mladina.

G. Anton Leban je mladino istinito dobro izvežbal ter srečno vodil v petji. Poslušati te čarobne glasove iz njeznih ustic nedolžne šolske mladine; poslušati te srevo govoreče deklamacije, ki so dokazovale, da mladi naši deklamovalci in deklamovalke predmet razumó, da čutijo, kar govore; poslušati te deklamacije, domoljubje izrazujoče: — oj, to Vam je bil vzviševalec genljiv prizor! Marsikoga navzočnega so polile solze in tudi meni je zasvetila solza v očesu. — Ti mali ljubčki, ki prisrezujó zdaj večno zvestobo Sloveniji; ti mali ljubki postanejo nekedar brez

smemo reči, ako bi bili večji gozdovi, bi imeli še hujše zime, nego jih imamo, kajti prav gozdovi delajo kraj bolj hladan in mrzloten. Iz zgodovine je znano, da je reka Tibera v Rimu pred Kristom kedaj zmrznola, a od kar so Rimljani veliko gozdov posekali, in cele pokrajine kultivirali, v polje ali pašnike spremenili, se ne sliši več, da bi sredno-in južnoitalske reke več zmrzovale. Poljedelstvo odganja zimo, ne gozdovi. Neopravičeno se mi toraj zdi prenapeto rogoviljenje za pogozdovanje Krasa. Nu, ako se kedaj posreči — Bog varuj — ves Kras z borovcem pogozditi, kaj potem kmetu (pa tudi gospodi) ostane razen - smole? Veliko drevja, kadar vmes ostajajo goličave (pašniki, polje, senožeti) po nazorih neklih naravoslovcev pomnoži burjo, ne da bi jo zmanjšalo. Voda, stisnena v ozkej strugi, z večjo silo naprej podi valove, nego po širokem prostoru razlita. Tako je tudi burja najhujša na prelazih in prelovcih, kjer se pretaka, liki vode v tesnej strugi, ter besno plave v izpostavljenih nižinah. Burja ni le na Krasu in v Trstu, temuč po vsej Istri, Dalmaciji, v Ipavskej dolini. Ako torej Valvasor omenja samo na Gaberki burje, ne smemo misliti, da je Gaberk identično s Krasom. Tudi na Krasu v neklih vaséh, kakor v Tomaji, Dutovljah in ondašnej okolici ne čutijo burje, in kadar drugod hudo razsaja, tam zraka ne gane. Gaberk, tudi ni es svet mej Trstom in Senožečami, nego le nizki hrib, ki se razteza od Čebulovce pri Divači mej Senodoljem in Brestovico (Povirjem) do Štorij in malo proti Sežani.

Tam pa je od nekdar burja doma, skrajni hrib Gábrka proti Štorjem nad Podbrežami se tudi od nekdar imenuje Búr-jovice. Kodar je bila stara cesta iz Trsta, po kateri je Valvasor jahal, (pri Punčani (sv. Jakob) po Plajdah, zraven Ročola,

dvombe pravi stebri slovenskemu narodu. Prepričan sem tega, ker vem, da vtise, — katere zadobi otroško srce, ne izginó nikoli. Šola, narodna šola more največ pripomoči, da zadobimo pravih narodnjakov; a ne pričakujte tega od šole, v kateri podučnjó „zivergerlji“ ali narodni mlačneži; ampak le od take šole smemo se nadejati dobrega sadu, v kateri podučujó učitelji, ki so prešinjani domoljubjem, učitelji železnega značaja! Hvala Bogu, da smemo Primorci ponosni biti na slovenske svoje učitelje, kateri imajo pred drugimi kolegi prednost, da jim nij še nemška kuga zavdala srca in ki znajo v mladini vzbujati uže zarana narodno svest. In glede poslednjega je pokazalo učiteljsko sežansko osobje, da res častno izpolnjuje svoj nalog.

Učitelja Leop. Cvek in Anton Leban sta zaslužna domoljuba, kakor tudi učiteljici Cafafurova in Pitamičeva, jedva letos iz goriske preparandije prišedši — jako ljubki in izobraženi gospici. — Takemu učiteljskemu osobju, za narodovo provzbujo se trudečemu: „čast in slava!“ *)

Gradimir.

*) Ker uže drug dopis govori o veselici, zato smo tega skrajšali.

(Ured.)

Iz Lokve na Krasu, dne 31. decembra.

Ne bodem vam pisal o vremu, mrazu, burji in zimi. ker mislim si, da ta je letos povsod dosegla ono stopinjo, da že mnogo let ne tako. Obelodaniti hočem le nekoliko reči, katere bi trebalo predručajiti.

Pred tremi leti so bile napravljene v tukajšnej cerkvi nove orglje in tukajšnemu učitelju je bilo določeno 100 gld. plače za orgljanje; ta davek pa je tukajšni gospodarski svet tako razdelil, da mora uboga vdova, ki berači, da sebe i svojo zasluzka nezmožno rodovino preredi, prav tako 60 kr. za organista plačati, kakor veliki posestnik, kterege družina presega 20 osob.

Minolo je 3 leta, kar so Lokavci potrosili nad dva tisuč forintov za popravlanje cerkve in zvonika.

To je prav i lepo ter soseski na čast, ali treba je skrbeti tudi za vsakdanje potrebe; kaj pomaga, če je hiša ko grad, notri pa sam glad? Česa nam je pa najbolj treba? — Vode!

Ako spomladi in še celo zdaj potuje skozi vas in prosiš za kozarec vode, poreče se ti: Nemamo je, kajti moramo eno uro daleč ponjo hoditi.

Vsako zimo, tako tudi letos, zvozi se led iz vseh kalov v pivarne v Trst tako, da kali skoro suhi ostanejo, voda iz družih dveh vodnjakov, ktera sta sedaj prazna, porabi se pa za živino; dva vodnjaka za vso vas, ki ima nad. 1300 prebivalcev, pa ne zadostujeta, toliko manj, ker vsak dan prihaja in odhaja na stotine ptujcev živino napajat, domače in pa ptuje in te zadnje toliko, da se je v nobenej vasi pri cesti toliko ne napoji, kakor v Lokvi. Ako bi nas nesreča ognja zadela, ne bi nam ostalo drugega, nego od daleč gledati, kako rudeči plamen naš imetek vničuje, ker gasiti bi ne bilo s kom. Kako lahko bi Lokavci imeli sredi vasi vodnjak s živim studencem, da bi nigdar vode ne manjkolo in to z malimi troški.

Res je, kar se vode tiče, imamo z mestom Trstom enako osodo; tudi tam se v mestnem zboru uže mnogo let govori o vodi, a storilo se še nič ni. Naj bi te besede pale na dobro zemljo i prepričali očete naše občine, da nam je vode treba.

Iz tržaške okolice.

Siromaki v okolici so pomilovanja vredni. Brez dela v slabih pohlštivih trpé mraz i pomanjkanje, da se Bogu smili. V Trstu darujejo vsak dan bogataši mnogo novcev za siromake županu v roke. Koliko se pri delitvi teh darov na tržaško okolico ozirjeme, tega ne vemo, ali nič ne vidimo, da bi se našim ubozim pomoč delila pri delitvi. Naj bi naši poslanci pozvedeli, kako se obračajo bogati darovi i delali na to, da se tudi na okolico ne pozabi, ampak da se razdelé darovi tako, kakor zabtevajo potrebe. Tržaška okolica je s Terstom zvezana v eno občino, kar laška stranka v mestnem zboru poudarja vselej, kadar gre za ob-

godbo, nič ne mara poslušati teh trompet in stort (tagotov) boje se, da mu utegnó pušo izpihnoti.

„Recimo pa, da burja kar na ves stečaj razpne svoji peruti, ter jame silno mahati in plati, naj se kar hitro umakne slehern domač ali zunanji človek; kajti takrat burja tako tuli, da marsikomu dušo iz života izpuli; grdo premetuje nesrečneža v zrak in z vso silo sopet na tla, da si roko ali nogo zlomi ali glavo razbije.“

Valvasorja je morala kraška burja strašno razhuditi, ker jo tako obdeluje. Menda ga je kedaj dobro prepilala, ko je jahal iz Senožeč čez Gaberk v Trst. Iz tega popisa, recimo poetiškega vzleta Valvasorjevega je razvidno, da je burja pred 200 leti prav tako hudo in še hujše razsajala nego dan denes. Pa Kras ni kriv, Kraševci tudi ne, da burja z ledeno roko po kraških stenah bije. Volk je rekel jagnjetu na potoku spodaj stoječemu: Kaj motiš vodo? Isto natočevanje nepremišljeno se mnogokrat sliši: Od Krasa prihaja burja. Burja prihaja od zunaj na Kras, in po obstoječih zakonih narave mora priti, kakor voda, ki iz studenca na gori se izteka dol na planjavo in v morje, tako je burja od pamtiveka pihala iz gorovja na Kras in dol proti jadranskem morju. Lani je vso zimo deževalo, in smo si želeli burje, a letošnjo zima nas toliko prepilava, da smo se je do sitaga naveličali. Navadno ožstra, strupena zima in mrzlotna je storila, da se je zrak po planinah bolj zgostil, in z vso silo polje dol proti morju, ki je topleje od sosednjega sveta, in ko so na kopnem vse vode zmrznole, in bodo ledarji imeli prav dobro letino, morje je vedno talo. To bi letos tako bilo, naj si je Kras pogozden od koneca do kraja, kakor je bil v praveku, ali da je še večja goličava. Gotovo

pod Bombel, v Ketinaro, Ključ, Hudoleto, Bazovico i. t. d.) je vselej bila strašanska burja. Od Basovice naprej proti Lokvi je mej hribovi Završiči in Gročanskim vrhom kakor nalašč napravljen tok za vihar, in Divača ima svoje ime od burje, kjer se silno zaganja in z vso močjo „dúva“, (torej bi se ne mara bolj pravilno pisalo „Duvača“?) —) Od Gaberka ima svoje ime vas Gáberček proti Senožečem. Tod je bil prelaz menda že za rimskih časov, kajti Strabo, najznameniteji grški geograf v starem veku pravi: „Od Trsta, karniskega trga (mesta) do cirkniškega jezera se gre čez hrib Okro. Okra pa je najnižja veja planin“¹⁾ Gáberk je res najnižji hrib med sosednimi gorami, ter neke senožeti, in doline na Gaberki, ki se imenujejo Ogrščice ali „Okrščice“ očitno kažejo na staro Okro. (?)

„Gaberk“ ali „na Gaberki“ so neke hiše (krčme) pri cesti ki iz Senožeč drži v Sežano in Trst, kder je pozneje bila in je še glavna cesta. Ondot je tudi od nekdar huda burja, ter ima tam, kakor ljudje pravijo „svoje mlade“, ki jih besno varuje. Stari naši pradedje i sploh Slovani so si natorne prikazni personificirali ali v kakej živi podobi obličili. Tako so si obličili hudi vihar, pis ali „šijón“ v podobi zmaja, (pozój - lintvurma), kterege so tudi zvali „san“ ali sen, kakor je razvidno iz starega kraljedvorskega rokopisa: „... od krkonoskega gorovja, gdeže Trut pogubi san ljutu.“ (Libušin sud) Najbrže torej ste dobili vasi „Senožeče“ in „Senodolje“ svoji imeni od „sana“ zmaja, ne pa, kakor se sploh misli od „sená“ (trave). V dokaz temu nmenju, kterege pa nobenemu ne vsilujem, imam vse stareje listine, v kterih se bere „Sanosetsch“, „Sanosezza“ ali „Sanosecchia“, torej kraj kjer je prihajal san zmaj, silni vihar, kakor po prošcu ali

čna bremena. V Trstu se še zasluži kak krajcar vsak dan, ali v okolici tega ni, človek v hudej burji se izpod strehe ne more. Sleba letina nas je hudo zadela, zaslužki so redki, ker je delavec povsod preobilo i dela zaradi slabega vremena i hude burje zaostajajo. Poleg tega pa nam še ptujci jemlje kruh, ker sem vse mrgoli, kakor bi se tu med i mleko cedilo. Res je, kruha ne zavidamo nobenemu, ali domačim ljudem naj se pred vsem daje s tem, da se jim delo preskrbi, koristnega dela se ne manjka i naši mestni očetje bi največ koristili s tem, da se da delo vsakemu, kdor more delati, ker tako bi ubožstvu vrata zaprli; delavec je hlebavec.

Iz Sežane na Stepanovo.

Lepo je kazalo leta 1878 vse sežansko polje, a grozovita, štedeset i pet minut trajajoča toča je potolka njene najrodovitnejše predele. Zlasti Sežancem i Dancem je pokončala nad dve tretjini belega žita i nad dve tretjini plemenitega vinskega pridelka. Nadejali so se unesrečeni prebivalci, da jim bude leto 1879 milejše, — a vidi: vsi upi spluli so jim v nič. Prevelika mokrota spomladi je zaprečila daní ne vinska trta zarodila, ne ozimina in jaro žito se sponesla; strahovita suša, ki je trajala skoraj štiri mesece, uničila jim je še jesenske pridelke, i leto 1879, je sploh slabše od leta 1878. K tem nimam se je pridružila minolega meseca oktobra še goveja kuga, ki je na Dolenjskem i Štajarskem i celó v Jelšanah razsajala. Sloveči sežanski mesečni semnji so bili vsled te bolezni ustavljeni i mnogim sežanskim krčmarjem je odšel po zaprtiji zadnji zaslužek; i da ubožstvo bude popolno, odrezala je koncem koncev še nenavadno ostrá i prezgodnja zima vsako občevanje.

V tej revščini, v Sežani doslej prav nenavadnej, prišlo je prav po godu, da je krajni šolski svet sežanski po navetovanji i požrtovanji vrlega sežanskega podžupana i predsednika krajnega šolskega sveta g. Josipa Delene priredil na božično nedeljo svetkovanje božiča (božičnega drevesca). Prav lepo mošnjico denarjev je nabral že imenovani gospod šolskega sveta predsednik od razne v Sežani i v Trstu stanujoče gospode i s tem denarjem se je napravilo dokaj obleke in obuvala ubogim učencem sežanske narodne šole. Blagodarne gospe so podarile pa v ta namen raznih jestvin. Vse to je bilo meju šolsko mladino javno razdeljeno. Nobeden učenec ni šel prazen domu. Veselica sama je bila prav prikladna, lepa, vzvišena. Tacega veselja ni bilo v Sežani meju šolsko mladino gotovo še nikdar, kakor minole božične nedelje.

Ta velekoristna veselica je bila prava narodna veselica. Nje se je vdeležilo ogromno število Sežancev i drugih gostov, saj segala i segla je iz srca i srce. Ta veselica je bila več vredna nego deset dolgočasnih plesov. Nadejamo se, da nam gospod predsednik krajnega šolskega sveta, ako ne prej, vsaj za prihodnje božiče priredi na splošne želje i veselje enako veselico.

Pri tej prilici nemoremo i ne smemo pa pozabiti zlasti gospoda viteza Ivanca pl. Skaramanga, Ne le da je ta blagodušni gospod blagovoljno svojo dvorano za veselico prepustil, podaril je tudi lepih dvajsetpet goldinarjev za obleko ubogim učencem ter jim je h kratki poklonil vrhu kupea obleke in obuvala tudi veliko kišto polno južnega sadja. Da bi njega posnemati hoteli tudi drugi premožnejši gospodje, ki imajo v Sežani še kaj več nego navadna letovišča. — Živel te Bog! blagodušni starče z miljeno Tvojo družino še mnoga i mnoga leta zdravega, veselega i čilega! To prosimo.

Prestranek, 5. januarja.

Z Notranjske Silvestrov večer! Še nekoliko uric, in odpihne časa vihar zadnji listič leta, — Kronos odpre svoje žrelo, ter pogoltno zadnjerojeno svoje dete! Desetletje zloglasne sedmice skoro mine ter zapade ostrej kritiki poznejih historikov!

Zopet jemlje leto slovo od nas, zopet se potaplja eno v neizmerno globel prošlosti, — leto, ki nam je prineslo dokaj važnega, v kojem nam je dozorelo čuda zla, a dozorelo ipak tudi nekaj dobra za Slovana. Volitve 1879 l. imajo drugače lice od

prolazu. V župniški cerkvi senožeški je glavni patron (godnik) sv. Jarnej, ki ima nož v rokah; morda je uže v tem nekaka analogija (sličnost) s kakim staro poganskim božanstvom. Ali večje, očitno na staro češčenje „sena“ - zmaja nas opominajoče je svetiščo sv. Margarete, ki je zmaja promagala, v Senodoljah. V ljubljanskem šematizmu (imeniku) je sicer pisano: „v Senodoljah cerkev sv. Duha,“ pa gotovo je kedaj bila cerkev izključivo svetej Margeti posvečena, kajti še dandenes imajo Senodoljci na oni dan (12. julija) zapovedan praznik. V tomajskem župniškem katanu (— zapisniku župniških pravic in opravil —) od prejšnjega stoletja je pisano: „Die 12. Julii processio cum crucibus ad S. Margaritam in Sinadole“ (— dne 12. julija je procesija s križi k sv. Margeti v Sinodolje —). Gotovo so še od drugih krajev, menda od vseh sosednih župnij, imevali velik shod v Senodoljah dne sv. Margete.

Valvasor¹⁾ piše, da so na Kranjskem neke jame, iz katerih je prihajalo slabo vreme, vihar, toča, in so jih vsako leto v procesiji hodili blagoslavljat, da so zmaja potolažili. Na Čuku pri Rodiku je mala luža „jezero,“ kamor so kedaj s procesijo romali, in je moral duhovnik „pánati,“ hudobnega duha, da uji po leti napravljaj viharja in toče. Isto tako so hodili Kraševci v Senodolje, da bi „sená-zmaja na pripošnjo sv. Margete vkrotili.

Kakor na tem prolazu iz Trsta v Senožeče in naprej v Ljubljano, tako nahajamo ljutega „sana“ viharnega zmaja na drugem glavnem starodavnem prolazu iz Ogleja čez Čavenj v Ljubljano. Sanabor je vas na cesti iz Ipavske doline gor v Podvelb

nekedaj. Kamen, ki je pal v zajezeno vodovje avstrijskega parlamenta, dela ogromno krogovje, ki se vedno še širi, ki se razprostranja huje in jače. Raztrgana je po večjem strankarstvu vez: porušilo se je staro zidovje, zgubili so stari obrabi čarovno svojo moč. Ustvarilo se je novo položje. Čilo mu je mlado lice. Nove prikazni so stopile na burno torišče, prikazni, ki so se dosle odtegovala javnemu življenju. Prvo je zdaj, da ima državni zbor krepak temelj, da ima trdno podlogo. Metamorfoza je nastala. Vsem enako pravo! jej je gaslo — in naše je to gaslo! — Mi privoščimo vsacemu pravo, a zahtevamo isto pravo i za-se! da, občeajo se tudi nam bolji časi. Narodje, ki žive pod našo ustavo, zovó se Avstrijci, z enakimi pravicami. Oni so Avstrijci! V onej Avstrijci živé pa tudi Slovani; i oni so merodajen faktor, ravnopraven z drugimi; i oni živé pod isto ustavo in na dalje, — reklo se je na vplivnem mestu, — in na dalje ne bodo se smeli več, ko nekedaj, pritiskati na steno.

Končan je boj, ki se je bojeval o priliki zadnje adrese. Nadejamo se, da orientalno pitanje ne bode na dalje cepilo srank. (?) Brambena postava se je rešila konečno vendar le povoljno, A, glede češkega prava stojimo danes še tam, ko pred desetimi leti. Toda drug je danes položaj v državnem zboru, ugodnejši bratom Čehom; tudi njim se svita boljša bodočnost glede narodnih tirjatev.

Narodi avstrijski so se bili, od 70—80 leta. Nadalje ne bode trajalo to! Zlate besede: „Naredite mir mej mojimi narodi! morajo skoro postati meso!“ Novo desetletje nam hoče biti pravičneje; reši nam narodne naše tirjatev! Vsem nam bodi sveta devisa: Pravica bodi temelj nove zgradbe! Na delo tedaj, s združenimi močmi na delo!

Na delo i Ti, vrla „Edinost“, tam na obalah jadranskih! Tudi na dalje še štiti tlačeni, borni svoj narod; tudi na dalje ga spodbujaj k delu, k marljivosti; vodi ga k zavesti, da bode ponosen na svoje ime, da bode znal zavrnoti pritepenega ptujca, ako bi zase reklamiral beli Trst, tužno Istro; rekoč: Moje je to! Tu biva moj rod! Slovansko je ono sinje morje, slovanska sveta ta zemlja! In tu sem le jaz gospodar, le jaz domačin s zvestim srcem!

Prostoslav.

Kritični politični pregled.

V božičnih praznikih je praznovala tudi politika, zato časniki, ki morajo vedno kaj novega svetu naznanjati, donšajo vesti, katerim ni dosti verovati.

Začasna trgovinska pogodba z Nemčijo se je z nekoliko promembo do konca meseca junija podaljšala.

Mnogo se govori, da se ministerstvo dopolni z možmi pravne stranke, nekateri časniki trdijo, da ima grof Hohenwart ministerški dekret uže v žepu; znamenja vendar kaže, da do tega še ni prišlo.

Ustavoverna stranka, katera je dobila pri razgovoru i glasovanji o vojnej postavi smrtu udarec, skuša zdaj sleparstvom odtrgati Poljake od zveze s Čehi ter jih pridobiti na svojo stran. Obeča i ponuja jim vse, kar le hočejo, popolno avtonomijo za to ceno, da jim pomogó Čehi i Slovenci zatrei i germanizirati.

Da od tako nesramne ponudbe pošteni poljski poslanci studom obraz obrnó, o tem ne more nobeden dvomiti Centralisti so zbesneli, nobena pravica jim sveta več ni, nobenega sleparstva jih več sram ni, le sami hočejo biti gospodarji, vse druge pa v sužnost oklepajo.

Zdaj je prišlo na dan, — če smemo verovati dunajskim listom — kaj je primoralo ustavoverce, da so glasovali za vojno postavu. V visocih krogih se je namreč sklenolo, da se ima razpustiti državni zbor i da se dene mnogo visocih uradnikov v pokoj, ako ne boče sprejeta postavu. Tega so se ustavaki ustrašili toliko bolj, ker je bilo uže določeno novo ministerstvo, kateremu bi grof Hohenwart bil prvosednik. Hohenwarta se ti ljudje bojé, kakor hudič križa, ker vedó, da je mož, ki jim utegne še sapo zapreti. Škoda, da se je sklep, ki je imel biti tajnost, prerano ovadil i tako zavrl čin, ki bi centralistično stranko popolnem bil uničil.

in Hrušico. Kakor kaže imenik ljubljanske škofije je v Sanaboru sv. Daniel godnik ondašnje cerkve. Iz svotege pisma pa je znano, kakó je Daniel umoril zmaja, kteremu so Babilonci božjo čast skazovali. (Dan. 14, 22).

Malo napred od Sanabora je vas Podkraj, kder je tudi v cerkvi godnica sv. Margeta, zmagovalka „sana-zmaja.“ Burja je odločila osodo rimskih narodov prav v teh krajih leta 394, ter pripomogla k zmagi krščanstva nad poganstvom, prave omike nad divjastvom.¹⁾

Evgenij, ki je od nezatnega učitelja postal najpred cesarski tajnik, in po zavratnem umoru zahodnjerskega cesarja Valentinijana si prisvojil Galijo, hoteč pridobiti tudi Italijo in vshodno rimsko cesarstvo, vzdigne se s tovarišem grofom Arbogastom z močno vojsko proti Teodoziju, vshodnemu cesarju. Najpred zasede soteske v čavenjskih alpah (gorah). Pogan Evgenij razpostavi pri postaji „ad Pyrum“ (Hrušiči) in še po drugih vršičih kipove malika Jupitra (Peruna) gmovnika, ter mu dade zlatne strele in mu mnogo žrtvuje, da bi mu k zmagi pomagal. Prvi dan, ko se obé vojski spopadeti res zmagne Evgenijeva, a Teodozij je neki vso noč potem na nekem griču molil in drugo jutro nastane strašanska burja, ki je Teodozijevo vojsko od zadev v hrbet pihala, Evgenijevej pa v obraz. Tako je gučala burja, da je Evgenijevcem sapo zalopnolo, in pušice (strelice), ko so je na Teodozijeve metali, nazaj vanje sukala. Nič niso slišali povelja častnikov, in od silnega piša se je toliko prahu z listjem in cunjami obleke v zrak dvignolo, da je zakrivalo solnčno svetlobo in

Kranjska dežela si je priborila novo čast. Ker je blagi grof Barbo, državni poslanec, umrl, bila je nova volitev i narodni kandidat, knez Ernst Windischgrätz je bil 3. t. m. za državnega poslanca z vsemi glasovi izvoljen, celo nemški Kočevarji so mu vsi glas dali. To je lepo i neovrčljiv dokaz, da so Kočevarji uvrjeni, da jim Slovenci ne bodo kratili pravic i da vidijo sleparijo nekterih nemčurjev, ki divjajo nad Slovenci. Prav ima „Slovenski Narod“, ki sporočivši volitev pristavlja: *Ustavoverne stranke na Kranjskem ni več.*

Črnogorci imajo zopet opravilo s Turki. Po berlinskeje pogodbi ima Gusinje s Plavo vred pasti k Črnej gori. Turška vlada pa je vedno odlašala ta dva kraja dati Črnogorcem, zaradi tega so bili uže hudi boji; zdaj se vendar čuje, da je turška vlada ukazala Mukhtar paši, naj gre proti Plavi i Gusinju ter ju izroči Črnej gori.

Tudi grška vlada je s turško navskriž zaradi novih mej mej obema državama. Uže leto i dan so dogovorili zaradi tega; vse je pa brez uspeha, ker turški komisarji odrekajo danes to, kar so včeraj obečali. Zato je začela grška vlada žugati z vojno in vojna bo gotovo, ako velevlasti ne prisilijo Turčije, da se z Grško z lepa poboga.

Na Macedonskem se zopet zbirajo čete na upor zoper Turčijo; pripoveduje se, da so dobro oborožene ter da imajo več milijonov novcev.

Angleži so vendar zmogli afganske čete, kar je za zdaj rešilo angleško ministerstvo; da so bili Angleži tepeni, moralo bi bilo odstopiti.

Iz Ruskega se poročajo promembe v zunanjih zadevah i trdi so, da car pojde na Francosko k hudo bolnej carici ter izroči vlado carjeviču nastopniku.

Španskega kralja i kraljco je hotel nek zdvijan človek umoriti, dvakrat je nanji ustrelil, pa k sreči ni zadel.

V Carigradu je vstal velik hrup; turški molah Ahmed Tevfik je prevel sveto pismo v turški jezik ter je bil zaradi tega k smrti obsojen. Angleški poslanec Lajard, zvedevši to, je zahteval, naj se molah takoj osvobodi, ako ne, zapusti Carigrad. Sultan se je na zadnje udal vsem Lajardovim zahtevam.

Domače stvari.

Na znanje. Po želji mnogih gg. naročnikov bo list izhajal vsako sredo.

Prijeli smo in oznamimo. Spoštovani gospod odgovorni urednik časopisa „Edinost“ v Trstu:

Uzadnji „Edinosti“ dne 13. t. m. št. 23, strano 3, v III. predalu se čita: „Tiskovna pravda. Rojanski učitelj Bonin uležil je . . . ker mu dopisnik očita njegovo renegatstvo“. . . Ker pa to nij sama resnica, opominjam Vas na podlagi §. 19 tiskovne postave, da v prvi ali v drugi št. Vašega časopisa „Edinost“ objavite sledeči

Popravek.

Nij istina, da sem jaz uležil tozbo proti „Edinosti“ samo zato, ker me imenuje „renegat“, marveč zato, ker me kaže, da jaz podučujem vsaki dan po 1 ura italijansčino v mojem razredu; da namerjavam uničiti slovenski razred; da sovražim slovanstvo; da nijsem sposoben podučevati v slovensčeni; da sem magistratov Špicelj nevaren v moralnem podučevanju.

Se spoštovanjem

V Rojann, dne 17. decembra 1879.

Juras Bonin.

Novo leto v Trstu ima kaj posebnega. Takoj zjutraj se zbirajo rokodelci, težaki i drugi ljudje razne vrste, gonijo se od hiše do hiše v celih tropah in „buon principio, buon principio!“ se razlega po vseh ulicah i poslopijih. Človek se ne more odkrižati teh sitnih beračev, hočeš nočeš, moraš seči v žep. Zvečer pa so napolnjene vse krčme in kavane, i pijancev je na stotine, tudi tukaj ima žganje veliko prijateljev.

so mislili, da je solnce mrknolo. To se vé, Teodozij je potem sijajno zmagal (8. septembra 394), sovražnike pobil in razkropil. Ujetemu Evgeniju so glavo odsekali, Arbogast pa, ki je v gozdove zbežal, umoril se je sam. Cesar Teodozij je potem slovesni uhod imel v Ogleji, ter je za malo časa združil vshodno in zahodno rimsko cesarstvo.¹⁾ Perunove zlate kipe in strele je podrl, ter jih vojakom prepustil, ki so od veselja ukali, kakor pravi Valvasor, če je katerega Perunova zlata strela zadela.

Tedaj burja ni od včeraj, ampak je že silno stara, in vendar izumreti še noče, in vsi kraški pogozdovaleci je ne umoré, pa naj se na glavo postavijo.²⁾

Naši Kraševci sploh pravijo, kadar silna burja vstane, da se je ali kdo obesil, ali pa da se kake svete moči (relikvijs) pranašajo. Mi tudi želimo, da se na kol obesi vsa zavidnost, prep, nanesloga mej. Slovani, in da se naródove svetinje, ki so dos Alekbile v ptujih rokah hranjene, konečno na dom prenesejo, ter akki! se nad njimi dvigajo slavni hrami mejsebojne ljubavi, splošne omike in ljudskega blagostanja.

Kadar strašna bura puše,
Da se stari hrasti ruse;
Bratjo, vsaki iz med nas,
Narodu nek čini glas!

M. S. Skalovič

¹⁾ Ehre des Herzogth. Krain. IV. B. 11 Rap.

²⁾ Czörnig. Göra p. 177.

¹⁾ Strabo. Geogr. I. VII. 1.

¹⁾ D. Terstenjak, „Triglav“ stran 9.

Gosp. Fr. Hafner, profesor na c. k. gimnaziji v Gorici, vrl narodnjak, je imenovan za vodjo višje gimnazije v Pazinu.

Llojdvov parnik „Hektor“ je l. t. m. odplul na dolgo potovanje do Kitajskega; to je prvi parnik avstrijskega Llojda, ki je tako dolgo pot nastopil, vrne se zadnje dni aprila v Trst; zapovednik mu je dalmatinske kapetan Lazarič.

Avstrijski Llojdvov je kupil v Carjigradu del brodovja turške družbe „Mahrusah“, da pomnoži svoje vožnje v Črnem morju ob bregovih Rumelije in Anatolije, pa tudi mej otočjem sredozemljanskega morja. Delničarji Llojdvove družbe dobodo letos na delnico 50 gl. dividende.

Davki. Po cesarskem sklepu se imajo za leto 1880 v kraljestvih in deželah pobirati za deželne potrebe enake naklade, kakoršne so se pobirale v minulemu letu, ker niso bili sklicani deželni zbori, da bi dotične doklade bili določili. Pridrži pa se deželnim zborom ustavna pravica, da smejo naklade promeniti, ko se snidejo.

Goveja kuga je po vsem Kranjskem nehala.

Prazen strah. Praznoverne ženske so bile 17. decembra po vsem Trstu v velikem strahu, kajti nekdo je raztrosil laž, da bo 18. tak vihar, da bo strehe odkrival in bog vé, kaj vse še. Vest o silovitem viharju se je ko ogenj po mestu razširila, od poludne do večera je vsaka baba znala in verovala, da bo 18. sodnji dan.

Siromaki oblegajo magistrat, kder se miloščina deli; opaziti moramo, da se jemlje v ozir le na ubogi Tržačane.

Sleparija. Nek človek se po Trstu in okolici klata, ter na imena naših odličnih gospodov zdaj tukaj, zdaj tam denar nabira. Kakor smo poizvedeli, imenjuje se Nikola Živanovič. Naj mu nobeden nič ne veruje.

Slovansko podporno društvo napravi 30. t. m. koncert z igro in petjem v gledišči „Fenice“ v dobrodelen namen. Opozorjamo vse naše narodnjake, naj se veselice vdeležijo.

Cestnine oproščeni konji. C. k. deželno namestništvo naznanja, da so cestnine oproščeni tisti konji, ki se gonijo h komisijakemu ogledu, da se pozve, če so sposobni za vojno službo. Cestnina se tudi takrat ne sme od njih pobirati, če se jahaja, ali so vpreženi in vozijo blagó ali pa popotnike, naj se gonijo od doma h komisiji, ali pa nazaj domu.

Gonjač vendar mora pri sebi imeti dotično pričalo od občinskega prvostojništva.

Ranjen je bil hudo okoličan F. Z. iz Lonjerja pri nekem tepežu in so ga morali v bolnico prenesti. Okoličani, ne hodite s potepuhi v krčme.

Tržno poročilo.

Med tem ko smo imeli v prošlem letu, posebno v jeseni, še precej živahno kupčijo, začelo je novo leto nekam mlahovo.

Kupčija s kolonijalnimi blagom bila je pred mesecem še precej velika, ker nakupovali so Istrski i Dalmatinski trgovci nenavadno mnogo kave in drugih kolonijalov zaradi nove postave, po kateri zgubi Istra in Dalmacija z novim letom predpravo prostre luke.

Zdaj je zopet tišina, ker tudi iz notranjih dežel dohajajo naročbe prav in redkoma. Vkljub temu pa so cene kave in drugih kolonijalov na našem trgu stanovitne in trdne, ker dohajajo iz Amerike in drugih pridelovalnih krajev vedno poročila o višjih cenah. Toraj nij niti misliti, da bi cene tega blaga v novem letu izdatno padle; temveč pa je koraj občno menenje, da utegnejo cene še nekoliko poskočiti, kakor hitro se kupčija v notranjem nekoliko oživi.

Zaznamujemo sledeče cene:

Kava: Moka 118 do 126 f., Ceylon biser 138 do 148 f., Ceylon nat. fina in izborna 130 do 141 f., srednja in pol fina 117 do 125 f., niže vrste po 110 do 115 f., Ceylon native 88 do 100 f., Portorico fina in najfinejša 110 do 128 f., Malabar native 98 do 102 f., Laguayra 96 do 105 f., St. Domingo 80 do 95 f., Bahía 63 do 75 f., Santos 86 do 100 f., Java 99 do 103 f., Costarica 102 do 112 f., Manila 82 do 92 f., Rio najfinejša 92 do 98, fina 80 do 85 f., srednje fina 74 do 78 f. navadna nižje vrste 66 do 73 f.

Sladka Škorija 72 do 75 f., nageljnovi evečiči (šibice) 215 do 220 f., poper presejan Singapore 51 do 55 f., poper Batavia 48 do 50, piment 66 do 68 f.

Sladkor avstrijski rafiniran v stokih 38 do 40 f., v kosih 34 do 34½ f.

Olje. — Za to blago dohajajo prav pičle naročbe; v kljub temu pa so cene jako trdne z nagibom, da še poskočijo, kajti lansko leto bilo je povsod, kder oljka raste, prav slaba letina, in sled zadnjega prav hudega mraza bilo je to drevje v mnogih krajih jočno poskodovano, tako da se tudi letos ni nadejati večega pridelka od lani. Nij torej čuda, ako še danes sodbo izrekamo, da cene olja vsake baže utegnejo, akoprav vže zdaj visoke, v kratkem času še poskočiti, in da je varno, ako se trgovci vže zdaj priskrbujejo s tem blagom.

Sedanje cene tega blaga so sledeče: Olje dobre vrste italijansko čisto, jedilno 48 do 50 f., fino namizno 68 do 70 f., najfinejše namizno 76 do 80 f., grško Corfu, Zante 45 do 52 f., dalmatinsko navadno jedilno 48 do 49 f., istersko s certifikatom 48 do 49 f., laneno 39 do 40 f., bombaževo 37 do 40 f.

Sadje: Nekateri baže levantinskega sadja, med temi posebno grozdice (opaša), poskočile so zopet, ker so na Grško in sploh v Levanto zopet Francozje prav močno pritiskovali se svojimi naročbami (na Francoskem namreč rabijo letos prav dosti

subega grozdja iz Levanta, da delajo vina, katera izvažajo po vsem svetu; letos pa je na Francoskem manj vina od drugih let.

Vsakovrstno suho grozdje prodaja se po jako trdnih in dobrih cenah in utegne kasneje, ko bo več prašanja po njem, še podražiti se.

Zaznamujemo sledeče cene: Pomeranče iz Sicilije 4 do 4½ f. zaboji, limoni iz Sicilije 4½ do 5 f., rožiči italijanski 8½ f., rožiči grški 6½ do 7 f., datlji iz Aleksandrije 29 do 31 f., fige Calamata v venci, nove 16½ do 17 f., fige italijanske v sodih 19 do 20 f., fige iz Smirne nove v skatljah 35 do 45 f., mandlji fini italijanski 110 do 118 f., lešniki italijanski 37 do 44 f., iz Istre 100 do 112 f., pinjoli 68 f., češplje sahe iz Bosne in Srbije nove 35 do 37 f., stare 25 do 27 f., kranjske in hrvaške 17 do 19 f., cvebe Elemé 28 do 35 f., Cismé 27 f., Samos 22, rozine (Sultanina) 24 do 36, grozdice (opaša) iz Grškega 29 do 31, grozdice Lipari italijansko 35 do 36.

Riž ali lasko pšeno. — Na Italijanskem, kder se tega blaga največ prideluje, bile so letos velike povodnji; kar je tudi temu pridelku veliko škodovalo, in ker imajo na Italijanskem vže tako veliko pomanjkanje živeža, zato je prav naravno, da riž gotovo ne postane ceneji, ampak, da mu na spomlad utegnejo cene nekoliko poskočiti. Za riž iz Indije zahtevajo vže zdaj lastniki više cene. Riž italijanski navadni: 18 do 19 f., fini 20 do 21, najfinejši 22 do 23½; riž iz Indije navadni 16½ do 17, fini 17½ do 18.

Slanina in mast. — Na Angleškem, kder se prodaja ves ameriški pridelek, so cene tega blaga v zadnjem času silno poskočile, tako sicer, da se špeh in mast na našem trgu primeroma ceneje dobijo, nego v Angliji; dokaz je to, da se more to blago pri nas še podražiti. Da niso cene vže zdaj više, temu je vzrok Dalmacija in Istra, v katere kraje, ne bode zdaj več časa več kupčije, ker so se odotni trgovci pred novim letom do dobrega prevideli s tem blagom. Tudi loj se je podražil. Cene so sledeče: Mast Bancroft I f. 50 do f. 50½, Wilcox I f. 49.—, špeh ameriški od f. 42 do f. 45 po debelosti, loj dalmatinski f. 39 do f. 40.—, tržaški f. 42.—, sveče iz štearine f. 100.—, iz parafina f. 93 do f. 100.

Petrolj. — Cene tega blaga se čudno premičejo; še pred 10 dnevi stal je petrolj nad f. 12.—; a denes ga imamo po f. 10½; prišlo je namreč vsled ugodnejšega vremena vse polno ladij s petroljem v Trst, na teh ladijah imajo razne trgovci petrolj, katerega morajo prodati na vsak način; kakor hitro pa bode ta petrolj razprodan, utegnemo zopet poskočiti na f. 11.— in čez, — kakor se je to v tej zimi uže večkrat zgodilo. — Zdaj je toraj ugoden čas za nakup petrolja. — Petrolj v sodih stane f. 10½, za februar f. 11 do f. 11½, petrolj v zabojih f. 12½ do f. 12¾.

Domoči pridelki. — Maslo, fižol, suhe slive — vsi ti pridelki so zdaj jako zanemarjeni, tukaj je malo kupčije za domačo potrebo, pa za Istro in Dalmacijo; na inostransko pa se kar nič več ne izvažajo. Mnenje je, da bo ta mlahovost še nekoliko časa trajala, a da bo še to zimo kupčija posebno v fižolu zopet jako živahna, kajti letina je bila povsod slaba in zaloga se polagoma čistijo. Masla je vse polno tukaj; a zgubilo je naše maslo kredit v Levanti, ker ga tukaj in zunaj preveč ponarejajo, vsled česar izostajajo naročbe iz onih krajev. — Nij torej dosti nade, da bi se kupčija z maslom tako kmalo zboljšala. Cene so sledeče: fižol rudeč navaden f. 11½, bohinec f. 12½, temno rudeč (ubriakon) f. 10½, beli f. 12½, zeleni f. 12.—, rumeni f. 12½, kanarček f. 12½, kuharec (koks) f. 12½, mešani novi f. 10.—, stari f. 9.—. Maslo štajersko in kranjsko f. 75 do f. 78.—, hrvaško f. 68.—, konoplje f. 20 do f. 23.—, prosó belo f. 11½ do f. 12.

Moka, otrobi in žito. — Kupčija gre prav polagoma; porastle so cene žitu in moki pred 2 mesecema prav močno, a kupčija se je uže pred 14 dnevi nekoliko ustavila in je še zmerom mlahova; kupuje se denes to blago po nižjih cenah. — Pšenica ruska f. 14 do f. 14½, ogrska f. 14.—, koruza Galac, Ibraila f. 9 do f. 9½, Odesa f. 9.—, banaška in ogrska f. 9 do f. 9½, rž Galac, Odesa f. 9 do f. 9½, ječmen ogrski f. 9 do f. 11.— po kakovosti, oves ogrski f. 8½ do f. 8¾, moka grška in domača pšenična f. 0, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 8½, 9 otrobi debeli f. 5.—, drobni f. 4½, moka ajdova f. 15 do f. 19.— po kakovosti.

Vino in spirit. — Spirit v dobrem menenju, po vinu manj oprasanja. Spirit avstrijski 36° f. 41 do f. 41½, rum Jamajka 90 sold. do f. 1¼ (liter), St. Jago 32 do 40 soldov liter, Kuba lehak (19 do 20°) 20-30 soldov liter. — Vino pulješko f. 15 hektoliter, grško f. 16 hekt., cipersko za botelje f. 35 do f. 50 hekt., Malaga f. 10 do 12 aroba (11½ hokalov). Vino ogrsko navadno f. 12 do 13 hekt., hrvaško f. 10-12.— hekt., vipansko f. 15 do 20 hekt., istrsko f. 25 do 30.—, teran f. 30 do 45.— hekt.

Razno blago: votlenec f. 5 do f. 9.—, kolofonij f. 6 do f. 10, kafra f. 165 do f. 180.—, arniki yarmouth f. 18½ do f. 19 sodce (720-740 komadov), ribe polenovke nove f. 28 do f. 36.— po velikosti, stare f. 23 do f. 27.— (100 K.), vreški macis f. 3 do 4 l kilogram, žveplo sicilijansko v kosih f. 6 do f. 7.—, zmljeto f. 7½ do 8½, rij domači, istrski in kraški f. 7½ do f. 8.—. Soda angleška kristalizirana f. 6½ do f. 7.—, kalcinirana f. 9½ do f. 11½. Mjilo Canea f. 33.—, Candia f. 46.—, Corfu f. 28-35, virh f. 45 do f. 48.—, sir holandski f. 90.—, parmezan f. 72 do f. 130.—, makaroni napolitanski f. 30 do f. 31.—, med dalmatinski f. 33.—, levantinski f. 36.—, hrvaški f. 36.—, domač f. 37.—, gobe za konje f. 5 do f. 17.—, fine za toaletto f. 9 do f. 35.—, sardele istrske f. 15 do f. 24 sodce, sicilijanske, fine, male f. 60-65 sodce.

Les. — V tem blagu je zdaj kupčija bolj mirna; prav malo se prodaja in kupei nočejo plačati posebno dobrih cen.

Deske mehkega lesa koroske navadne dolgosti (4.14 m.) široke od 23 c. m. do 40 c. m., navadne debelosti od f. 50 do f. 92 vsakih 100 komadov, štajerske in kranjske f. 44 do f. 72.— 100 kom., skurete koroske f. 50-72, štajerske in kranjske f. 44-f. 50.—, morali koroski f. 30 do f. 58.— 100 kom.; travci kranjski f. 11.40 do 14.—, kuhani meter, bordonali f. 16½ do 18½ kub. meter, tavolette bukove hrvaške f. 12 do f. 12½, kranjske f. 10.—, skarte f. 8.—. — Drva bukova 1 dunajsk sožen f. 14.50 100 K.^o Natanjčno sporočilo o lesu prihodnjaj.

Seno in slama. — Dekler je še trajala zaprtija proti Kranjski zaradi goveje kuge in je sena manj dohajala na naš trg, so bile cene še precej visoke od f. 1.40 do f. 2.30 stari cent; a zdaj, ko smejo Notranjci se senom zopet v Trst, so cene zdatno padle in bodo dolgo ostale nizke, ker Notranjci silijo prodajo zaradi pomanjkanja. Denes se kupi dobro travce seno f. 1.20 in konjsko po f. 1.— in tudi po 80 soldov je šlo nekoliko vozov. — Slama ržena v snopih plačuje se po f. 1.80 stari cent, slama pšenična za stelo f. 1.20 do f. 1.30.

Dunajska Bors

dne 7. januarja.

Enotni drž. dolg v bankovcih	70	gl.	20	kr.
Enotni državni dolg v srebru	71	"	25	"
Zlata renta	82	"	20	"
1860. državni zajem	132	"	—	"
Delnice narodne banke	884	"	—	"
Kreditne delnice	291	"	80	"
London 10 lir sterlin	116	"	65	"
Srebro	—	"	—	"
Napoleoni	9	"	40	"
C. kr. cekini	5	"	53	"
100 državnih mark	75	"	70	"

Dobre, pravične, nepokažene

voščene sveče,

za katere dajejo poročstvo, iz najboljšega čistega čebelnega voska, katere izvrstno lepo in prav počasi goré, prodajata po najnižji ceni.

P. & R. Seemann

v Ljubljani.

(2)

Razlaga sv. maše

po čast. o. Martinu Kahemu. Domače in molitvene bukve, 2. natisa, 1879. Kolikor bolj nespodobno se mnogi obnašajo pri najsvetejšem opravilu sv. maše — da se Bogu usmili! ne le mladina, ampak večkrat celo njeni odgojnik, — toliko bolj je želeli, da se nauk o tej veliki skrivnosti razširja med vernike. Omenjena knjiga obsega prelepe in globoko v serce segajoče nauke o tej preimenniti skrivnosti, o nebeski dobroti sv. maše, o vdoleževanju, pobožnosti itd. in kako hudo se pregrešijo tisti, ki se pri tem sv. opravilu nespodobno obnašajo. Razna teh premišljevanj, pa so v tej knjigi tudi razne molitve pri sv. maši in druge molitve na 510 straneh. Cena tej — vsega priporočila vredni — knjigi je v pol usnje 1 gl. 20 kr. in v usnje vezane 1 gl. 40 kr. z zlatim obreskom pa 2 gl.

Dobiva se pri knjigoteržu H. Nieman-u v Ljubljani. (3)

Pri založniku H. Nieman-u v Ljubljani je na svitlo pršla knjiga pod naslovom:

„Slovenska kuharica“

ali navod okusno kuhati navadna in imenitna jedila za 933 jedil, tudi popis kuhinjskega orodja, katero je v vsaki dobri kuhinji potrebno, in pristavek 14 jedilnih listov za vse okoliščine in potrebe.

Spisala in na svitlo dala

Magdalena Plaiweis-owa.

Drugi, pomnoženi natis.

Da so te bukve „Slovenska kuharica“ občinstvu jako potrebne, koristne in priljubljene, dokaz temu je urna razprodaja prvega natisa: ker je pa drugi natis še pomnožen in tudi popravljen z novo in staro vago in mero, upamo da bodo naše slovenske kuharice radostno po njih segale. Cena je mehko vezanim 1 gl. 50 kr., trdo vezanim pa 1 gl. 80 kr. (3)